

Dagens evangelietext är kort, och kommentaren kunde gärna tänkas bli ännu kortare. Eller rättare sagt: vad finns att bena ut eller tillägga beträffande att det är bättre att bygga sitt hus på fast berg än på sand? Har det förekommit nån annan uppfattning bland husbyggare? Och varför byggs det bostäder på sand, och inte bara det, utan på lermark som översvämmas vart och vartannat år, på sandrevlar i floder och floddeltan. Kanske för att det inte fanns annat att bygga på. I låglandet i Bangladesh, ett av jordens mest tätbefolkade länder, är det tiotals miljoner som bor och odlar just på sandrevlar ute i det som blir flodfåra när monsunen är kraftig, marker som kommer att spolats bort för gott när glaciärerna i Himalaya har smält några få år ytterligare. Så där är det väl oförnuftigt att bo? Eller på små atoller i Stilla havet som också snart står under vatten?

Det är en infogad liknelse naturligtvis. Det fasta berget respektive sanden är symboler för var man bygger eller inte bygger det hus som också är en symbol, för inrättandet av själva livet. Men också som liknelse kan den te sig som ett egendomligt banalt yttrande från de annars vidunderliga och bråddjupa liknelsernas mästare, de som har bevarats med sån skärpa så att man verkligen hör dem sägas och känner dem fastna i åhörarnas hjärtan och begrundan.

Nå - fast grund och dålig grund. Men själslig markbesiktning är ingen enkel sak och det man säkrast vet är att anbuden är många och går isär. Och det finns en genomträngande mänsklig förtvivlan i detta. Den franske matematikern och naturvetaren och kristne tänkaren Blaise Pascal skriver på 1600-talet i den bok, kallad "Tankar", som utgavs efter hans död:

"Vi flyter omkring i ett medium av enorm utsträckning, alltid osäkert på drift, förda av vinden hit och dit; närhelst vi tror oss ha en fast punkt att hålla fast vid, förändrar den sig och lämnar oss i sticket; om vi försöker följa efter den slinker den ur vårt grepp, glider bort och flyr undan i evighet. (...) Detta är vår naturliga belägenhet, och ändå den som mest strider mot inriktningen av vårt väsen. Vi brinner av längtan efter att finna hållbart fotfäste, en slutgiltig,

bestående bas varifrån det kan resas ett torn mot oändligheten, men hela vår grund slår sprickor och jorden öppnar sig till avgrundens djup.”

Vår naturliga, naturgivna belägenhet... Det kan nämnas att i Pascals egen samtid, där religionskritiska tankar starkt utmanade kyrkans förkunnelse, var det många som visste att han höll på att arbeta på ett stort verk, och efter hans död var förhoppningarna stora i den kristna falangen att man i hans lådor skulle hitta en bergfast filosofisk grund för den kristna tron, ett knivskarpt tankesystem som bevisade kristendomens sanning. Men det man hittade väckte besvikelse. Det man hittade var just ”tankar”, spridda reflektioner, utkast, självrannsakingar. Det är inte ens troligt att det var skrivet för annat än eget bruk. En annan sak är att verket har blivit en klassiker.

Just här i Östra Ämterviks kyrka lät ju Selma Lagerlöf, i ”Gösta Berlings saga”, en annan tänkare vid namn farbror Eberhardt lämna efter sig ett manuskript i en kista som inte fick öppnas förrän efter hundra år, därför att han inte ville utsätta sockenborna för de nedslående sanningar som han hade kommit fram till. Men hon turnerar naturligtvis den historien på sitt eget suveräna vis.

Tillbaka till Matteus, dessa få och korta verser. De verkar börja med att redan varna för kommande charlataner som ska dyka upp i Jesu efterföljd. Men man måste se var i texten man befinner sig.

Jag har alltid tyckt det är lite underligt detta att man i söndagarnas läsningar rycker ut ett litet skriftställe ur sin plats i texten och broderar kring det, utan ett före och ett efter. Vilken författare skulle vilja bli läst på det sättet? På Jesu tid liksom i synagogan idag läser man inte på det viset utan Torah från början till slut, ett avsnitt varje sabbat, åtföljt av en profettext, så att man efter tre år är igenom alla de fem moseböckerna.

Nu är det ju så att alla försök att baka ihop de fyra evangelierna till en enda logisk följd av händelser och tidpunkter måste misslyckas. Det är de fyra rekonstruktionerna, de fyra perspektiven, och temperamenten, och färgskalorna, som ger evangelierna deras starka känsla av vittneslitteratur, som man nu säger.

En litterär skildring, hävdade författaren Émile Zola, är "ett stycke verklighet sett genom ett temperament". Och trovärdigheten ökar för en nutida läsare just därför att återberättelsen inte är inhuggen i det fasta berget i en enda samsynt följd av scener och yttranden, utan driver omkring lite i tid och rum, som på en vattenyta och dit som Anden blåser den.

Men här, på dagens textställe, befinner man sig på en plats, i text och rum, som är mycket välbekant, en av de starkast levande sinnebilderna som de flesta av oss har av Jesu tidiga vandringar och framträdanden. Vi befinner oss i slutet av Bergspredikan. Vet man det uppstår det genast en mängd bilder. Det galileiska landskapet. Människorna som har samlats kring berget, som inte är någon klippta i Judéens öken utan en grönskande kulle. Och även den långa, livfulla, fantastiska predikan gör sig påmind, i de minnesfragment vi väl alla bär på. Från saligprisningarna i början, "saliga är de fattiga i anden, ty dem hör himmelriket till", "saliga är de som sörja ... de saktmodiga ... de som hungra och törsta efter rättfärdighet...", osv. Dessa löften som vänder på världens ordningar. "Ni är jordens salt ... ni är världens ljus..." Därefter hans skärpning av Torahns bud, det ena efter det andra till bristningsgränsen, inte en enda prick av lagen ska förgås ... "Ni har hört att det är sagt ... men jag säger...". Förlika dig först med din broder innan du lägger offergåvan på altaret i Templet, riv ut ditt högra öga om det är dig till förargelse, älska dina fiender, var fullkomliga som er himmelske Fader är fullkomlig... Så förestavar han Herrens bön, och här finns orden om fåglarna på himlen och liljorna på marken, och om grandet och bjälken, och den skryllene regeln. Och varför skulle inte Fadern i himmelen ge allt gott som det beds om, när inte ens ni jordiska fäder, så onda ni än är, skulle få för er att ge ert barn stenar istället för bröd, eller en orm när barnet ber om en fisk? En sak som man kanske inte brukar se för sig, det har inte jag gjort i alla fall, är att detta är en *sittande* Jesus, inte en som står och överblickar ett folkhav, ett massmöte. Han sitter, och undervisar en krets människor som kanske ändå inte är så stor, så som en rabbinsk lärare sitter.

Slutligen detta med falska profeter och att istället bygga på berggrund. Det är ju sina egna ord tidigare under Bergspredikan som han uttryckligen syftar på. Om man hör de ord han har sagt, men inte handlar efter dem, då bygger man på lös sand. Men om man hör och därmed gör, då är man som den man som i det lösryckta citatet mest bara ter sig snusföruftig, i det att han väljer att sätta upp huset på klippgrund i stället.

De sorgsna, förtrampade och ringa som ska ärva Himmelriket. Torahns livsregler som inte ska upphävas, men däremot radikaliseras ända till det svindlande mänskligt omöjliga. Kallandet till att nu följa honom, och bygga på honom, därför att han talar och verkar Guds sak så solitt som en klippgrund. Det är sammanhanget. Och så berget eller snarare kullen, det galileiska landskapet, det som har satt sig i bildminnet, ja och i själva namnet som predikan har fått.

Samma predikan i kortare och lite annan form håller han visserligen i Lukasevangeliet vid en annan tidpunkt, och inte alls på ett berg eller en kulle, utan på slättlandet när han stannar upp och lyfter blicken och liksom varskar den rörelse i världens hjärtrakt som han har satt igång - lite som att se ultraljudsbilden av ett foster, eller känna sparkarna i moderlivet.

Man har rört ihop en del minnen kanske. Eller man har komponerat på olika sätt för olika instrument. Hos Lukas är förresten liknelsen med husbygget lättare gripbart. Där handlar det om att den ene mannen grävde djupt och la husgrunden på berget, medan den andre byggde "på blotta jorden utan att lägga någon grund". Byggplatsen var alltså given och det fanns alltså fast berg, fast man fick gräva. Det är väl det vi gör, försöker göra.

Det storartade, om man lägger ihop saligprisningarnas löften och de etiska kravens radikaliserings ända ut i det mänskligt omöjliga, är ändå nåt annat. Det är att detta är en berggrund som förnims där den växer fram under fötterna på dem som lyssnar. Den är omöjlig, hör till en annan värld, en annan sorts planet som "glider bort och flyr undan". Men det är en berggrund som känns som en visshet redan hos de första lyssnarna, och vidgar sig sen genom tiden ut över jorden. Så att även vi känner Bergspredikans ord som häpnadsväckande, nya, ljudande av frihet.